

Stručni rad

Novica VUJOVIĆ (Nikšić)

Fakultet za crnogorski jezik i književnost – Cetinje

novica.vujovic@fcjk.me

DRAGOCJEN PROJEKAT ZA CRNOGORSKU JEZIČKU I UKUPNU KULTURU

*(Transkripcijska pravila u crnogorskome jeziku. Transkripcijski rječnik,
Fakultet za crnogorski jezik i književnost, Cetinje, 2020)*

Nakon više godina sistematične pripreme objavljena je knjiga *Transkripcijska pravila u crnogorskome jeziku. Transkripcijski rječnik*. Knjigu je objavio Fakultet za crnogorski jezik i književnost, i to kao 5. knjigu biblioteke LINGUISTICA. Glavni urednik izdanja je Milenko A. Perović, dok su recenzenti Ukrajinka Ljudmila Vasiljeva te hrvatski jezikoslovac, danas poživši Josip Silić. Iz prethodne činjenice razvidno je da su recenzentskom procedurom te uredničkom pažnjom ovaj projekat s punim autoritetom preporučili stručnjaci, priznati i mnogo šire od matičnih im država.

Priručnikom su obuhvaćena 33 jezika, odnosno obrađene su jezičke osobenosti po svim segmentima značajnim za crnogorsku transkripciju imena iz datih jezika. Transkripcija počinje od klasičnih – latinskoga i starogrčkog, koji su, iako neživi, razumije se, neizbježni u mnogim sferama današnje civilizacije. Zbog znatnoga fonda riječi što su potekle iz ta dva jezika upoznajemo se s činjenicom da se one pišu onako kako se izgovaraju, s tim što su u nekim primjerima potrebna morfološka prilagođavanja.

Pregled tzv. živih jezika dat je abecednim redom ovako: albanski jezik, arapski, bjeloruski, bugarski, češki, danski, engleski, francuski, moderni grčki jezik, hebrejski, holandski, islandski, italijanski, japanski, jidiš, kineski, mađarski, makedonski, norveški, njemački, persijski, poljski, portugalski, romski, rumunski, rusinski, ruski, slovački, španski, švedski, turski te ukrajinski jezik.

Konceptom su ove knjige transkripcijska pravila što su rađena na primjeru imena iz nabrojanih jezika predstavljena kao preporuke nastale na temelju usaglašavanja izvornoga izgovora sa stanjem u crnogorskoj govornoj tradiciji. U nastajanju i kreiranju ove knjige agilnošću se istaknula filološkinja Jelena Šušanj. Ona je potpisana kao urednica ovoga izdanja.

Uvodnim se objašnjenjima urednice izdanja obrazlaže metodologija na kojoj počiva cio projekat, kao i svrha ovoga priručnika, pa je istaknuto da on nije ponuđen korisnicima „da posluži učenju jezika kojima smo se ovde bavili, već da ljudima koji ne govore te jezike omogući da što preciznije napišu i izgovore imena koja iz njih potiču.“

Da bi se dokraja razumjela namjera izdavača i tima okupljenoga oko ovoga izdanja, razjašnjenja je urednica davala na konkretnim primjerima. „Transfonemizacija i transkripcija stranih imena stvar je pravogovora (ortoe-pije) i pravopisa (ortografije), a to je pitanje dogovora u okviru jednoga jezika. Transfonemizacija ne podrazumijeva uvijek podražavanje izgovora jezika izvornika u jeziku primaocu, već se pri izgovoru stranih imena u jednome jeziku u obzir mogu uzimati i drugi jezički i vanjezički činioци. To smo već videli na primjeru imena Roberts, Gejts i Micubiši, a evo još nekoliko primjera. Ime Denzel Washington mnogo je bliže originalnome izgovoru u bugarskoj transkripciji Дензъл Уошингтън nego crnogorskome Denzel Vašington. Glavni grad Republike Irske prema izgovoru njegovih žitelja preciznije je prenešen u ruskoj transkripciji Дублин nego u crnogorskoj Dablin. Crnogorska transkripcija imena američkoga glumca više se vodi pisanjem nego izgovorom. Takav je slučaj i s imenom njemačkoga grada Hanover, đe bi transkripcija trebala biti Hanofer; poljskoga grada Krakov, đe bi transkribovano bilo preciznije Krakuv; holandskoga Van Gog, a zapravo je Fan Hoh i sl.“

Transkripcijski je priručnik svojevrsna dopuna *Pravopisa crnogorskoga jezika* iz 2010, što znači da je pažnja usmjerena i na primjere koji pravopisnim pravilima toga izdanja nijesu obuhvaćeni. Tako u uvodnome slovu urednice čitamo: „Ovđe ćemo se osvrnuti na jedan pravopisni problem u vezi s pisanjem stranih imena koji nije obuhvaćen važećim Pravopisom crnogorskoga jezika (2010). Ako se iz nekoga razloga imena iz stranih jezika pišu u izvornome (netranskribovanom) obliku, u njihovoj promjeni ili tvorbi drugih riječi ne treba koristiti crticu: Facebooka (ne Facebook-a), New Yorka (ne New York-a), Mýrdalsjökullski (ne Mýrdalsjökull-ski). Crticu u ovim slučajevima treba koristiti jedino ako se original piše drugim pismom – npr. engleska imena u originalu u ćirilčkim tekstovima ili ruska ćirilicom u latiničkim tekstovima (npr. Санкт-Петербург-ом).“

Za sve jezike koji ne koriste pisma crnogorskoga jezika obrađeni su primjeri transliterovani u latinični lik.

Značaj ukupnoga projekta treba sagledati i kroz koncept kojim je okupljen znatan broj domaćih i inostranih naučnika, kako se veli „od Islanda do Ukrajine“, što je garancija da je osiguran svestrani uvid u problematiku. Imena saradnika ističemo abecednim redom onako kako su navedeni u knjizi: Ana Stanićević (islandski); Demir Ljatif (romski); Goran Drinčić (engleski); Igor

Kusin (hebrejski i jidiš); Isidora Popović (španski); Jasmina Đorđević (turski, arapski i persijski); Jelena Stjepčević (kineski); Laslo Molnar Čikoš (mađarski); Ljudmila Vasiljeva (ukrajinski i bjeloruski); Marijana Bijelić (bugarski); Marina Markoska (makedonski); Marina Puja-Badesku (rumunski); Mihajlo Fejsa (rusinski); Milena Jovanović (novogrčki i japanski); Miroslav Dudok (slovački); Neda Donat (njemački i češki); Olivera Jovanović (portugalski); Ratka Krsmanović-Isailović (norveški); Slađan Turković, Petra Bručić, Doja Ana Ulrih-Knežević, Željana Pancirov-Kornelise (holandski); Sofija Bilandžija (danski i švedski); Sonja Špadijer (francuski); Vesna Stanković (italijanski); Zarija Brajović (albanski); Zdravko Babić (ruski i poljski); Žaneta Andrijašević (klasični jezici: grčki i latinski). Izdavač i urednica zahvalili su saradnicima kao glavnim nosiocima projekta na poštenome odnosu i razumijevanju koje su pokazali prema neophodnosti izrade ove knjige.

Dobra zasnovanost ovoga izdanja podastarta je činjenicom da se u drugome dijelu knjige, od 251. do 423. str., nalazi rječnik transkribovanih imena iz opisanih jezika. Riječ je o registru frekventnijih imena i/ili prezimena brojnih znamenitih ličnosti, sportista, političara, umjetnika te određenih toponimima s njihovom crnogorskom transkripcijom.

Knjiga *Transkripcijska pravila u crnogorskome jeziku*. *Transkripcijski rječnik* po formi jeste priručnik, ali je od značaja i nemjerljivoga doprinosa ne samo za jezičku, nego i za ukupnu crnogorsku kulturu. Vrlo je dugo postojala potreba za ovakvim priručnicima u svim segmentima društvenog života, a osobito se nedostatak ovakvih priručnika u kontinuitetu osvjedočava u crnogorskome novinarstvu. Fakultet za crnogorski jezik i književnost još jednom se potvrdio kao izdavač vrijedne i funkcionalne literature, te će i za ovim priručnikom posezati najširi krug učesnika u javnoj komunikaciji u nas.